

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, CZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lycenum-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — DÉZSI LÁSZLÓ egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Hidelve, Új-utca, 36. sz. a.) küldendők.

Elnöki megnyitó beszéd.

(Befejezés.)

Hátra van még egy kérdés, melyet szükségesnek tartok megemlíteni, hogy merítsünk belőle tanulságot, mert a rossz, áramlatként szokott terjedni s a ki nem vigyáz magára észrevétlenül belesodródik.

Mióta az államok a népoktatásra is kiterjesztették figyelmüket, mind untalan felmerül az állam és egyház jogköre megszábaása felett a vita.

A modern állam az alkotmányosság jogczimén gazdának tekinti magát, mindent igyekszik bevonni intézkedései körébe ezen elvnel fogva: salus reipublicae suprema lex esto, azaz az állam közérdekének mindig elsőnek kell lenni. Az egyház mint társbirtokos jogokra hivatkozik, melyek elidegenithetlenek, el nem évülnek, fel nem adhatók, a szív jogai. Az állam úgy tekinti magát, mint a nép egyetemes akaratának, a polgárok összes értelmének megszélyesítője; az egyház az egyesek és családok személyes szabadsága nevében tiltakozik a politikai hatalom terjeszkedése ellen. Mindkettőnek törekvése tulszárnyalja a jelent, mindenik igyekszik magának biztosítani a jövőt. Ily eltérő érdekek összeütközésre vezetnek s természetes, hogy a versengés leghamarább olyan tárgy felett üt ki, melyre mindenik sokat ad, melynek birásától mindenik sokat vár.

Igy lett külföldön, a hol e viszonyok felmerültek a per első tárgya az iskola, melyet az állam közösnek az egyház felekezetinek óhajtana. Az állam az ész, az egyház a szív nevében beszél; amaz az apa, ez az anya szerepét tulajdonítja magának a nevelésben.

Nem lehet csodálkozni, ha betelnek a mese író szavai: humiles laborant, ubi potentes dissident (remegnek a gyengék, mikor a hatalmasok küzdenek). A küzdelemben az iskola szenved Mindenik fél az által igyekszik bebizonyítani, hogy neki van igazsága, hogy kisebbiti a másik kezén levő iskolákat. Kikeresik mindazon hiányokat, melyek egymás iskoláiban feltalálhatók. E ma-

gában még nem ártana, de tulságba mennek s a harez hevében egyesekért az intézményt támadják meg.

Egy kitűnő francia államférfi pld. egy alkalommal a papság ellen beszélve következő adatokat látta jónak elmondani a képviselők házában. Egy tanképesítő vizsgálaton ilyen kérdések tétettek a jelölt elé. Milyen állapotban fognak feltámadni az elkárhozottak testeit? Létezett-e szivárvány az özönvíz előtt? Vannak-e az égben processiók? Mit tenne ön, ha szakácsné volna s egy bőjt napon ura számára hust kellene főznie s a levest kénytelen lenne megkostolni? Mire a jelölt azt felelte, hogy azonnal kiköpné s a feleletért jeles diplomát kapott.

Egy fiu-iskolából a következő erkölcsi leczkét mutatta be a kamarának Paul Bert. Mindig fő bűn-e a lopás. Nem, mert megtörténhetik, hogy rendkívüli szükségben van, a ki a lopást elköveti, vagy csak azért veszi el az illető tárgyat titkon, löpásként, mivel jogosan őtet illeti s más úton nem juthat tulajdonához. Egy más kérdés. Szabad-e valaha valakit ártatlanul megölni? Nem. Azonban megtörténhetik, hogy valamely fontos ügynek keresztül vitele egy vagy több embernek halált okoz; ily esetben nem vétek az ölés, ha a cél jó volt. Egy tekintélyes állásu ember által irt kézikönyvből. Szabad-e örvideni a roszból származó haszonnak? Igen. Például a fiu örvidhet azon örökségnek, mely reá meggyilkolt apjáról háramlik.

Paul Bert bemutatott a francia képviselő kamarának egynehány iskolai fogalmazványt, melyek közül az egyik egy belépti jegy, útlevel volt azok számára, a kik a paradicsomba szándékoznak menni. Következik a fogalmazvány tartalma. Indulás: minden órában; megérkezés: mikor Istennek tetszik. Gyorsvonat I. osztára: szegénység, ártatlanság, engedelmesség. Személyvonatra: szelidség, áhítatosság. Vegyesvonatra: nagylelkűség, bizodalom, lemondás stb. A vonat két mozdony viszi, egyik elöl, másik hátul. Az első mozdony a szeretet, a hátulsó a félelem, mely segít ott, a hol a szeretet gyengének mutatkozik. Egyébiránt a paradicsom-

ba nemcsak vasuton, hanem hordozható karszékben, gondolában s szamarakon is ellehet jutni.

A másik bemutatott fogalmazványt egy 15 éves leány készítette nagy pontossággal, miből látszott, hogy sok éjszakát kellett álmatlanul eltölteni mellette. Ez egy részletesen kidolgozott térkép volt a bűnök birodalmáról annak hét tartományával, melyek a hét főbűnt ábrázolják. Mindenik tartománynak meg vannak meggyéi, székhelyei, városai, községei, melyek a bűnök minden kigondolható nemeinek neveit viselik annyira, hogy mikor az előadó ezeket a képviselő házban névszerint elkezdte felolvasni, az elkeseredés és meghatottság miatt kiejtette kezéből a papirosat e szavakkal: uraim tovább nem mehetek, itt már a legpiszkosabb iszap következik.

Hasonló, habár nem ily drastikus leleplezésekkel s támadásokkal találkozunk Németországon, Belgiumban, Olaszthonban s így tovább. Szemére vetik az egyháznak, hogy butítja, tudatlanságban akarja tartani a népet, lázít az állam s fennálló rend ellen, hogy a kezei közül már-már kisiklani kezdő hatalmat megtarthassa.

Másfelől az egyház sem marad adós. Vádolja az állami és községi iskolákat, hogy vallástalanná és erkölcsfelelenné teszik a népet, fészkei minden rosznak; a tanítók önhittek, előljáróik iránt tiszteletlenek, iminennenamonná összekapdosott felületes ismereteikkel tanulnak, másoknál okosabbnak tartják magukat, követelők, elégtelenné, tolakodók, mindenütt szerepvivők szeretnének lenni a nélkül, hogy kötelességöknek lelkiismeretes utána állanának. Nemcsak magok leledzenek pedig ezen s még nagyobb hibákban, melyekről — mondja egy német hazafi, a német büntető igazságszolgáltatás bőséges tanúságot tesz, hanem bűneiket szóval, tettel még a nyilvánosság organumai által is átárasztják a népre, melyet a nemesítő nevelés helyett épen ezen maguk viselete által a veszedelmes socialdemokrácia ösvényére vonnak.

És ez így megy viszont s habár ekisebbitések egyes bármely pályán felmerülő kevés kivétellel az iskolákat s a tanítói kart méltatlanul érik is, ártanak azok tekintélyének, hitelének. S ha már ez is fájdalmas, mennyivel inkább elszorodik minden jobb érzésű hazafinak szive, mikor tapasztalnia kell, hogy a zászlókat, melyeket a két hatalmas küzdő fél a polgári és lelkiismereti szabadság, az egyetemes érdekek a személy és család jogai nevében lobogtattak, imitt-amott a személyes érdekek sarába rántják.

Nem példa nélküli, hogy a lelki pásztor és tanító, amaz az egyház, ez az állami érdekek köpenye alatt szenvedélyes harcra kelnek egymással s nemes missiójokkal ellentétben felzavarják az egyszerű munkás nép lelki nyugalma, megbotránkoztatják a közmorált.

A baj subjektív és objektív forrásai nem ismeretlenek, de orvoslásukra idő kell. Amazok az illetők

egyéniiségében, emezek a körülményekben fekszenek. A papban több az önzés s hatalom vágy, mint az apostoli buzgóság; a tanítóban nagyobb a szenvedélyes hiúság, mint az agyba, szivbe átment valódi műveltség által biztosított jellem. Amaz fájlatja a tekintélyt, melyet maga játszott el, emez türelmetlenül kiakarja erőszakolni azt, a mit évek szorgalmas munkája által kellene kiérdemelni.

Objektív ok: a versengésnek izgalmas küzdelemnek ragályos természete. Van valami csábító, a küzdő felek satelleseivé szegődni, van valami édes még a ki-erőszakolt mártýrságban is. Aztán, a mi a közös iskolákat illeti, ezek még új intézmények, minél fogva az erkölcsi erőt, miután azt sem a múlt emlékeiből, sem a közvetlen közelökben szintén fejlődésben levő első iskolai hatóságtól nem mindig merithetik, egyedül magukból kellene kifejteniök, a mi nem mindenütt sikerül.

Közben megjegyzem, hogy miután sem az állam, sem az egyház nemcsak nem gyönyörködik abban, ha az elvek harcát személyes viszálykodássá torzítják, s mindenik tudja, hogy még azon esetben is árt az ügynek a pap és tanító versengése, ha a személyes tényezők közé valami nemesebb indok vegyülne: mindenképen igyekeznek addig is míg az idő orvosolná, elejét venni ezen káros czivódásnak. S van adatom, hogy ezt az által vélik orvosolhatónak, ha a tanítók képzettségét mentől alaposabbá teszik, ismeret körüket tágítják, hogy ne képzelték, hogy az írva-olvasni tanítás már ki-merítette a tudományok egész kincstárát s a ki azzal nem foglalkozott, már nem is tudhat semmit. De másfelől a papokra nézve is, miután a lelkész hivatásánál fogva természetes nevelője, oktatója a népnek, arra a meggyőződésre jöttek az illető körök, hogy nem ártana a leendő papoknak egy kis paedagógiát s módszertant tanulni költséget, hogy több méltánnyal viseltessenek ezek iránt s ne adja elé magát olyan eset, hogy az ifju, majdnem gyermek, tanító jogosultnak higgye magát, a papnak a tanítás körébe vágó megjegyzéseit, lemosolyogni.

A jelzett küzdelem az egyház és állam között, melynek a vele járó szomorú következtésekkel együtt eddigelő főleg Belgium, Francia- és Németország voltak színhelyei s melyekhez a porosz miniszternek múlt év szeptember havában Berlinben tartott tanítóképző intézeti tanárok gyűlése alkalmával mondott panaszos szavai szerint: Poroszországban a litván, lengyel, morva, cseh, vend, vallon és francziáktól vegyesen lakott vidékeken nemzetiségi torzsalkodások is járulnak, úgy látszik, hogy rendre járja Európa minden államait.

Azért készen kell lenni nekünk is s előre biztosítékot kell szereznünk a nemzet által ránk bizott fontos ugyan, de szerény kötelesség lelkiismeretes, odaadó teljesítésében, hogy bennünket a fent érintett vádaknak még csak árnyéka se érhesen semmi körülmények között. A mi helyzetünk az állammal és egyházzal szem-

ben olyan mint a házi nevelő a szülők között. Ugyan ki helyeselné azon házi nevelőnek eljárását, a ki a szülőknel netalán felmerülhető félreértésekbe beleavatkozva, idéttlenül párthoz szegődne s e közben a reá bízott gyermekek ártatlan lelkét megmételtyezné? Különben is a viszálykodás, polemia, mely többnyire szenvedélyes, igazságtalan személyeskedésbe megy át s az önvédelem vak hevében ártatlanokat is megbánt s olyanokat mondhat az illetővel, a miket nyugodt perceiben bizonyosan maga is helytelennek tart, de azután nem hozhat helyre, nem egyeztethető meg a néptanító magasztos missiójával, mely a szív nemesítésében, a népoktatás felvirágoztatásában s az általános valódi műveltség terjesztésében áll.

Dinter azt mondta egy izben, hogy ő felelősnek érzi magát Isten előtt minden gyermekért, a ki legalább olvasni, írni nem tanul. Alkalmazzuk ezt magunkra mint kolozsmegyei tanító testület s félre téve mindent, a mi bennünket e térről letéríthetne, szenteljük magunkat egészen a népoktatás ügyének s ne nyugodjunk addig, míg a mennyire batáskörünk terjed az elemi és ismétlő iskolák s általán a ránk bízott népoktatási intézetek minden bennök észszerűen haszonnal alkalmazható intézményekkel együtt a fejlődés lehető legmagasabb fokára nem emelkednek.

Ezzel szives üdvözlömetet ismételve a gyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

Fazakas József.

Tanítói tekintély.

— Két czikk. —

I.

(A családban.)

A szereteten, bizalmon, tiszteleten, ragaszkodáson, becsülésen alapuló tekintély lebeg szemeink előtt; tehát az, a mely nem törvények és szabályok által állapittatik meg, hanem a mely a tanító által képviselt eszméknek s az általa szolgált érdekeknek család és társadalom által való benső elismeréséből és méltánylásából ered.

Család és iskola folytonos érintkezésben állanak egymással; s ezen érintkezésnek olyannak kell lennie, a mely a tanító által képviselt eszméknek és érdekeknek a család részéről való teljes és benső elismerése és méltánylása folytán keletkezzék, a mely támogasson és segítsen.

Hogy egy sztereotip hasonlattal éljünk: családnak és iskolának az élet épületét gyenge és ingadozó alapra biztos és tervszerű haladással közösen kell felépíteniök; a fejletlen növendéknek úgy szellemi, mint testi (tervszerű) fejlesztését kölcsönös és egymást támogató és segítő munka által közösen kell eszközölniök.

Közös munkán dolgozó munkásoknak pedig csakis a teljes és tökéletes egyetértés, a békés és egymást becsülő és támogató viszony adhat sikert, s család és iskola közös munkán dolgozó munkások lévén: eo ipso következik, hogy a családnak és iskolának, szülőknek és tanítóknak egymással teljes és tökéletes egyetértésben, békés és egymást becsülő és támogató viszonyban kell lenniök.

Annak tudata mellé, hogy munkájok szükséges és üdvös: közös munkán dolgozó munkásoknak érezniök kell még azt is, hogy ők oly annyira egymáshoz tartoznak, egymásnak annyira szoros és elmaradhatatlan kiegészítőik, hogy egyikök a másik nélkül egymagára egyáltalában nem is haladhat, — éppen úgy, mint szekérről az egyik kerék a másik nélkül; az egyiknek becsülnie kell a másik munkáját, becsülniök kell egyik a másikat.

Nagyon furcsa volna, ha a közös munkán dolgozó munkások közül az egyik azt, a mit a másik helyesen épített, a helyett, hogy társának segítene, lerontaná; vagy ha péld. az ács azt hinné, hogy ő kőműves nélkül is fog kőházat építhetni; furcsa volna, ha munkaközben veszekedni, civakodni, akadékoskodni kezdenének.

Sok idő kell odáig, hogy a család s illetőleg a szülők az iskola hivatásának üdvösségét és az iskolával s illetőleg a tanítóval való jó és benső egyetértés, egymást támogató és kiegészítő viszony szükségességét belássák; sok idő kell odáig, hogy a család s illetőleg a szülők az iskola és tanító által képviselt eszméket és érdekeket elismerjék és méltányolják: hogy tehát az iskolának s illetőleg tanítónak a jelzett értelemben vett tekintélyt megadják. Mindezek csak a jövőben fognak bekövetkezni; pedig mindezekre: erre a belátásra, elismerésre és méltánylásra, s ezek folytán erre a tekintélyre, a nevelés-oktatás elodázhatatlan érdekeinek szempontjából, feltétlenül szükség van már a — jelenben.

De tévedne, a ki ide az u. n. „kapacitálást“ hírná segítségül. Az iskola iránti őszinte szeretet, ragaszkodás, meggyőződés, tisztelet, méltánylás, elismerés, bizalom és becsülés tisztán lélekbeli dolgok, a melyeket csakis lassan, óvatosan, lélektani belátással, lejtiben tapogatózó körültekintéssel, gondosan lehet a családba beoltani s onnan aztán kinyerni.

Az iskolát a tanító képviseli.

A tanító maga az iskola.

A milyen viszonyban van a tanító a szülőkkel, olyanban fog lenni az iskola is a családdal. Ha becsült a tanító, becsült leendő az iskola is, és viszont; ha ellenszenves a tanító, ellenszenves leendő az iskola is, és viszont.

Tegye tehát a tanító magát becsültté, rokonszenvesé.

De miként? . . .

Első és legelső feltétel, hogy —

legyen valódi nevelő, valódi tanító: ki- nek nevelése, fegyelmezése, tanítása a paedagogia és didaktika igényeinek megfelel, a kinek a növendékek- kel szemben való magatartása szeretettől áthatva, ama- zoknak viszont-szeretettét, ragaszkodását kiérdemli s a ki ennek folytán az iskolát a növendékek második és szeretett otthonává teszi. Legyen valódi nevelő, valódi tanító, hogy a család lássa, érezze, tapasztalja: misze- rint az iskola éppen az ő érdekében létezik, ügyessé- gre, okosságra, erkölcsösségre, csinosságra, értelemre és egészségre nevelvén. A mindennapi élet által nyújtott példákban mutassa be mindezeknek üdvös voltát, s has- son oda, hogy lássa be a család, miként mindezeket csakis az iskola adhatja meg; törekedjék, hogy az is- kola által nyújtott ezen gyakorlati eredményeket, hasz- nokat, előnyöket a család valójában értékesítse.

Ismertesse meg az iskolát a maga teljes egyszerűségében! Hiszen, ha azt akarjuk, hogy valamit szeressünk: kell, hogy azt előbb meg is ismerjük. A vizsgálatokat, beiratkozásokat nem is említve, többször nyílik (és nyílnék!) alkalma a tanítónak, hogy az isko- lát a családnak a maga üdvös hatásaival egyetemben bemutathassa. Nem kicsinylendő e dolog.

Az iskolaszék, gondnokság is sokat tehetne e végre. Mert hát az ő létesítéséhez a többi között az az indok is járult, hogy csatornája, összekötő hidja le- gyen a család és iskola, szülők és tanítók közötti társ- viszonynak. Ő volna első sorban hivatva, hogy mint ha- tóság is, társadalmi úton a család iskola-ellenes felfo- gásait s közönyét eloszlassa; ha az iskolaszéket s tag- jait az iskola iránti őszinte szeretet, buzgalom és ér- deklődés hatná át: a családok a kebelökben lévő ezen példák után bizonyára szintén vonzódni kezdenének is- kola és tanító felé. De az iskolaszék (tiszt. a kiveen- dőknek!) könnyen érthető okokból, a helyett, hogy tár- sitaná s összehozná, értelmetlen s néhol szántszándékos akadékoskodásai s bénító közönyössége által éppen el- választja őket: családot az iskolától, szülőt a tanítótól. És itt csakis a jobbak megnyerésével s támogatásá- val lehet segíteni. Egyébiránt, ha a tanító a kötelessé- geket teljesíti — hiven, lelkiismeretesen és pontosan: kereshetnek ugyan, de nem fognak bogot találni a ká- kán. Ott, a hol az iskolaszékben s tagjaiban az iskola- ügy iránti igaz szeretet és érdeklődés meg van: ott az iskolának és tanítónak a jelzett értelemben vett tekin- télye alapján jobbra már biztosítva van.

Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy —

legyen a tanító vallásos! A népnek (család- nak) iskola elleni szeneve első sorban éppen azon bal- hiedelemből ered, hogy az iskola — vallásirtó. A meny- nyire súlyos e vád, épp annyira kell törekednünk, hogy az a nép s a család előtt is igaztalan legyen. Ha nevelé- sét, tanítását, fegyelmezését, egész magatartását az igazi és őszinte vallásosság hatja át, ha templomba jár az

oda járókkal, ha imádkozik az imádkozókkal, ha imád- ságokat s egyh. szép és közhasználatu énekeket tanít, ha növendékeibe az igazi és őszinte vallásosságot be- oltja s azt ápolja: a tanító ezekkel már sokat tett ar- ra nézve, hogy a vád elenyésszék.

Sokat tehetne e végre a pap is. A népnek és mindenkinek legnagyobb jóttevője az isten lévén, s az istenről szóló magasztos hitet a pap hirdetvén: a nép becsülésében a pap a legelső helyen áll; olyan tekin- tőly, a mely mellett a politika és tudomány nagyjai is (első sorban talán éppen ezek) eltörlődnek. A pap sza- va isten szava, áldása isten áldása, feddése és dorgá- lása, isten dorgálása! Bármit mondjon, a nép elhiszi; bármit tegyen, a nép helyesli s követi! Ezt a lélekbeli befolyást és hatalmat mily előnyösen érvényesíthetné a pap az iskola érdekében s e végre a tanító tekintélye érdekében! . . . Pap és tanító között legyen összhangzó és egymást támogató, kiegészítő és önzetlen a viszony. Ha a család látja, hogy a pap a vallás és templom képviselőjében, a tanító a tudomány és az iskola kép- viseletében egymás mellett békeségben és jó egyetértés- ben megférnek, sőt vonzódnak is egymáshoz: ebben bi- zonyára annak fogja látni örvendetes és megnyugtató jelét, hogy vallás és iskola is megférnek egymásban, sőt éppen feltételezik egymást. Ez által el fog enyészni ama vád, a mely napjainkban egyik legnagyobb akadá- lya a népiskola haladásának.

Ha megkívánjuk a családtól, a néptől, hogy az iskolát és a tanítót megismerje, szeresse és becsülje: a tanítótól is meg kell kívánnunk, hogy viszont meg is- merje, szeresse és becsülje a családot, a népet! Ismerje meg életkörülményeit, szokásait, ész- járását, felfogásait, életmódját, igényeit, nyelvét; s meg- ismervén: alkalmazkodjék azokhoz — az iskolán kívül, az iskolán belül egyaránt. A tisztesség határai között vegyen részt a nép örömében, osztozzék fájdal- mában; egyszóval: éljen a nép között! Az iskolát illetőleg a beiratkozások, isk. ünnepélyek, kirándulások, májálisok, vizsgálatok alkalmával sokszor nyílik alkal- ma, hogy a néphez való őszinte ragaszkodásának, be- csülésének kifejezést adjon, Szükség és alkalom szerint ajánlja fel tanácsait, de úgy, hogy azok a családnak, a népnek valójában javára szolgáljanak.

De a mig magatartásában egyfelől népies, másfe- lől a miveltebb családoknál is legyen elfogadható; le- gyen a kettő között összekötő kapocs.

Azt sem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy —

legyen életmódjában, viselkedésében tisztességes, de egyszerű! A hiú cifrázkodás, divatos tetszelgőség mindenütt lehet helyén egyebütt, csak a tanítónál nem, a kitől egyebek mellett főként szerénységet kívánunk. Ne legyen a tanító nagyon úr, mert a nép szemében az „urasság“ éles szálka, mely érzékenyen szúr.

Ott, a hol egy iskolánál több tanító működik,

egyéb indokok mellett a tanítói tekintély fenntartása érdekében is hangsúlyoznunk kell, hogy —

legyen a tanítók között valódi kollegiálitás! Az egyetértés, egymásnak kölcsönös becsülése s támogatása a többiek között első és a legfőbb feltétel, hogy a család és a nép részéről — becsültessünk. A veszekedés, alakoskodás, egymás ellen való alattomoskodás, áskálódás sehol sem boszulhatná meg magát oly nagyon, mint éppen az iskola érdekeinek s a tanítói tekintélynek rovására. Mert ugyan miként kívánhatnók, hogy a család becsüljön és szeressen: a mikor magunk, tanítók, sem becsüljük egymást?! . . . „Ha az igazgató csak hivatalnok vagy felügyelő, vagy csak üzletből foglalkozik a dologgal: akkor — mondják „A népiskola módszertaná-“nak tekintélyes szerzői — sokkal többet árt, mint használ. Neki magának is tanítania kell, s példány-tanítónak kell lennie.“ Bölcs tapintatával, szakértelmével, paedagogiai érzékével ő van hivatva első sorban, hogy a testület kebelében netán keletkezett összeütközéseket kiegyenlítse, elsimítsa, hogy a valódi kollegiálitást tenntartsa; mert hisz azért — igazgató! Ő van hivatva első sorban, hogy az iskola és tanító számára a család és a társadalom elismerését, méltánylását megszerezze, megszerezni elősegítse.

Ha alkalom, idő és tehetség szerint az iskolán kívül is felajánlja közreműködését,

a közjót érző munkásságát: a becsültetés kiérdemlésére ez által is üdvösen foghatni a tanító. A tovább képző iskolákat, népkönyvtárakat, isk. takarékpénztárakat nem is említve: mily sokat tehet szerény és önzetlen munkássága által az olvasó-, torna- és dal-egyletek, ipari- és gazdasági társaságok kebelében is!

Összegezve:

az itt elmondottaknak (s még elmondhatóknak) lelkiismeretes, pontos és értelmes szem előtt tartásával, érvényesítésével igenis el lesz érve az, hogy —

a család és társadalom az iskola és tanító által képviselt és szolgált eszméket és érdekeket elismerje és méltányolja, s hogy a tanítónak ezek folytán a jelzett tekintélyt megadja; el lesz érve, hogy

a közös munkán dolgozó két munkás (család és iskola) között a teljes és tökéletes egyetértés, a békés és egymást becsülő és támogató viszony, s az egymáshoz-tartozásnak, az egymásra utalásnak s a közös munka szükségességének tudata és érzete kifejlődjék és megszilárduljon.

(— énius.)

T Á R C A

A közizlés nevelése.

(Folytatás.)

Lehetetlenség az említett műirónak a művészet hasznosságáról irt és meg nem czáfolható állításait föl nem tárnai különösen nálunk, hol kiváltképpen a képzőművészetekről csak kevés embernek van tisztultabb fogalma, hól általában a művészetet igen sokan nagyon is nélkülözhetőnek tartják, hadd lássák azok is, kik magokat szeretik gyakorlati embereknek nevezni, hogy a művészet éppen nemzetgazdasági szempontból már azért sem nélkülözhető, mert hivatva van egy nemzet iparát művészeti iparrá változtatni, mi által a közizlés közvetlenebbül finomodván, fokozatosan növekednek azon műigények is, melyeknek kielégítésére — művelt és vagyonos államban — úgyszólván a mindennapi kenyeret a képzőművészetek szolgáltatják.

Nálunk is vannak igények, még pedig meglehetősen elkényeztetett igények! Társadalmi életünk, háztartásaink élénken tanuskodnak arról, hogy szeretjük a szépet, vagy jobban mondva a czifrát; azonban azoknak a tárgyaknak megválasztásában, melyekkel magunkat körülvevesszük, nem mindig nyilvánul valami kifogástalan finom izlés.

Mentségünkre szolgál azonban némileg, hogy azon tárgyak legnagyobb részben külföldi ipar és gyár-ipar termékei, melyek ott is a nagy tömeg részére készültek, vagy pedig oly országok számára, hol — mint nálunk is — az ipar még fejletlenebb, mű-ipar pedig alig létezik.

Ezek az ipari termékek, melyekből mutatványul és eladásra szánva kereskedőink kirakataiban és boltjaikban eleget láthatunk, a tisztultabb izlés retortáján nincsenek átszűrve, valóságos korcs szülöttek a jobb izlés birodalmában s terjesztői a ferde izlésnek, mint a ponyvairódalom férczelményei.

Lássunk belőlük egy párt:

Például itt van egy kis kutyaház, melyet ha közelebbről vizsgálunk hát gyufatartó; mellette egy kis lópatkó; erre estvéként a tulajdonosa az óráját akasztja; mindjárt közelében egy szivarhamu-tartó, melynek füleit két sarkantyú képezi; amott egy óriás dongólégy természetűen porcellánból utánozva; ebben vajtatartó; mellette egy kis kalaptok a theacsésze szerepét viszi.

Menjünk csak tovább, miután már láttunk egy pár szellemdús alakítást, lássuk milyenek a himzett és szövött diszitmények?

A karszékek támláin női kéz által készített való-

ságos domboru virágcsokrok diszlenek sőt a divány támláján még tájképek is vannak himezve, valószínűleg czifraságul, mert hátunkat alig-alig merjük hozzájuk támasztani. A földön egy csudaszép szőnyeg terül el, melyen egy festett ugró tigris vagy leopárd vicsorgatja felénk mérges fogait; tovább egy másik szőnyeg, ez egy nagy virág-diszitmény, melyet izléstelenebbül még álmódni sem lehet, széleit idomtalan barock-stilü farámázat veszi körül, melyen belül egészen naturalisztikus alakban óriási rózsák — majdnem kel-káposzta nagyságuk — terpeszkednek. Nős tehát ugyan kinek van kedve ilyen domboru alakokkal diszített szőnyegekben sétálni! Valóban, ha izlésünk nem volna annyira eltompulva, hát borzadnánk ilyen szőnyegekre még rá is lépni.

A keleti szőnyegek nem akarnak ilyen természet hivek lenni; megelégszenek a lapos diszítésű színes ábrákkal, mert nem céljuk dombornaknak látszani. Oh a keletiektől e részben eleget tanulhatnak a civilizált európaiak! Náluk nem fordulnak elő olyan damaszt asztaltakarók, melyeken nem csak hogy teljesen nagy virágok vannak szőve, hanem hozzá még tájképekkel is a legbadarabb módon fel vannak diszítve, mint rendszeren az ablakredőnyök (rouleaux-ok) is, melyeken szintén tájképeket, épületeket, erdőket, vízeséseket s több efféle gyönyörködtető thémákat látunk.

Végre ki ne feledjük történetesen azokat a páratlan izléssel kiállított zsebkendőket, melyekre híres, nagy hazafiak arcképei vannak nyomtatva. Ez ám aztán a különleges módja a megdicsőítésnek!

Mindezeknek oka legelső sorban a rossz izlés, minek folytán a gyárosok gyakran összetévesztik az alakot a rendeltetéssel. Szintén ily erőszakosan és ferde irányban bánnak el az anyaggal is; pedig minden anyagnak, a mi műiparilag feldolgozásra van szánva az anyag minőségének megfelelő alakokkal is kellene bírnia.

E részben mily kitűnök az antik tárgyak!

A mai gyáripár hiszi talán, hogy különbekeztet remt amazoknál, hiszen nála például a porcellán okvetlen a fa benyomását akarja előidézni. Ki ne látott volna porcellán tejes bögrét, melynek cseber alakja van festett abroncsokkal, vagy porcellán kosarat?

Legizléstelenebbül bánnak el az arannyal.

Minő gyakran van a fémek e legnemesebbje arra kárhoztatva, hogy okvetetlenül bört mutasson!

Láthattunk gyakran melltüket, vagy karpereczeket aranyból (nagyobb részben úgy nevezett Talmi-aranyból), melyeken a legnagyobb pontossággal a borszij csattal van utánózva; vagy pedig szintén aranyból egy selyemcsokrot. Mintha az aranyat nem lehetne többé nemes anyagának megfelelőleg alakítani! A mi régi ötvöseink soha sem tévedtek ilyen szánalmas fántásiába; sőt bátran állíthatjuk, hogy ezelőtt pár száz évvel, midőn a magyar műipar is virágzott, midőn még nem voltunk a külföldi gyártmányokra annyira rászorulva, mint most, a kerített városaink kapui alatt kidübbörgő

szekerek oly remeket vittek ki, melyekhez képest stil és izlés tekintetében az ily nemű tárgyak, melyeket ma vasuton hozzánk küldenek — csak lomok.

Hanem ma már nem vagyunk nagyon szigoruak a választásban; ma jó minden, a mit a divat kedvelté tesz; pedig izlés dolgában — mint láthatjuk — a divat a legszeszélyesebb, a legváltozóbb, hiszen a mit ma elfogadtatott, holnap ugyanazt nevetségessé teszi.

Mindenek felett legszomorubb az, hogy mi mint valami gyarmat-állambeli polgárok az idegen ipar legselejtebb példányaiért adunk pénzt! Igen, mert vannak igényeink, de nincs elég izlésünk; megvesszük az idegen gyárosoknak piacunkra dobott lomtárát, de hiú önelégültségünk mellett nem vesszük észre, hogy ama gyárosok még nagyobb önelégültséggel rajtunk mosolyognak jó üzletük mellett, túl adván azon izléstelen tárgyakon, melyeket talán Brasilia számára készítettek, s melyekre otthon náluk vajmi ritka ember veszteget pénzt. Ők jól érzik magukat, hiszen czikkeik — legalább az osztrákoké — vámmentesen jutnak hozzánk; mi pedig — fájdalom — évről-évre szegényedünk, mert a hasznostól a haszontalanig, az izléstől a legizléstelenebbégig mindent de mindent a külföld iparának kell megfizetnünk!

Jóbb izlés jöjjön el a te országod!

Sárdi István.

(Vége követ.)

LEVELEZÉS.

Nyiltlevél a szerkesztőhöz.

Nagy-Almás 1882. nov. 20.

Kedves barátom!

Alig néhány hónapja, hogy a magyarországi tanítók körében egy oly eszme került felszínre, mely előtt szemet nem hunyhat, szívet nem zárhat — egy valamirevaló néptanító sem e hazában. Ez eszmét s az erről szaklapjainkban nyilvánosságra jött, pro et contra véleményharczot te is jól ismered. Nem más az, mint „a magyarországi tanítók országos árvaháza“-nak eszméje.

A „Család és Iskola“ ez ideig még nem emlékezett meg ez üdvös mozgalomról s így némi okom van jóakaratodra számítani, midőn az ügy érdekében kérlek, hogy követhető soraimnak lapunkban helyet adni szives légy.

Tanítótestületünknek f. évi október végén tartott, élénk és tanulságos közgyűlésén megtudtam, hogy közp. választmányunk a „Délmagyarországi tanítóegylet“ ismeretes megkeresése következtében e kérdéssel foglalkozott, s komoly megfontolás után azon meggyőződésre jutott, hogy ez eszmét — csupán amúgy is gyenge anyagi önerőnkre támaszkodva — kivihetőnek nem tartja s annak létesítését az ily közérdekű, humanus célok megvalósítására hivatott „társadalom“-ra bizza; hanem (mintegy e helyett!) tanítótestü-

letünket egy kebli „segélyalap“ összeteremtésére hívja fel, melyre már adakozás is folyt be s melytől közvetlenebb jótékony hatást remél. Közgyűlésünk közp. választmányunk ezen véleményét s indítványát magáévá tette s így — akarva nem akarva — a dolog olyan szint mutat, mintha tanítótestületünk „általában“ a „magyarországi tanítók országos árvaháza“ kérdésével is végzett — s azt mintegy „ad acta“ tette volna! Pedig — nézetem szerint — ez nem így van! Nem, mert ez esetben én e sorokkal „magam alatt vágnám a fát“, mivel ama véleményt és indítványt közgyűlésünkön én is magamévá tettem és elfogadtam. Igen, a „segélyalap“-ra vonatkozó indítványt elfogadtam nemes céljáért, mert — kétségkívül — ez is segíthet rajtam s sorsom részesein; a „Délmagyarországi tanítóegylet“ felhívására vonatkozó véleményt magamévá tettem azért, mert e, különben üdvös intentioju eszmét, hogy t. i. minden tanítótestület külön-külön árvaházat létesítsen, magam is „kivihetetlennek“ tartom.

Ámde az ügy azóta más alakot öltött! Buzgó apostolok e túlmagasra lobbant, nemés érzés szülte eszmének „quintessentiáját“ fölfogták s az üggyhez méltó eréllyel segítik a kívánt vég felé.

E kérdés tehát azon alakban, a melyben most „napiranden“ van: tanítótestületünk előtt még „hozzászólásra“ — s a minket illető részben „elintézésre“ váró „nyitkérés“.

Némelyek ez eszme megvalósítását egy s más ok miatt lehetetlennek, mások (igaz, nem sokan; de különös, hogy paedagogiai okok miatt!) célszerűtlennek tartják. Ez utóbbiak részéről még eddig „számbavehető“ argumentumot nem hallottam; az előbbieki kishitűségére pedig elég pregnans ellentmondás rejlik ama 280 frt. összegben, melyet a „Néptanítók Lapja“ — e nemes célra oly rövid idő alatt gyűjtve — fölmutatott.

Vannak, kik az „Eötvös-alap“ gyarapodását féltik ez új eszme köré való csoportosulástól, kik azonban feledik, hogy: midőn ez alapra hordják a porszemet, voltaképpen magát az „Eötvös-alapot“ gyarapítják. Igen, mert ennek megvalósításával az „Eötvös-alap“ vállairól az egyik legnevesebb és legsúlyosabb terhet vesszük le; azon terhet, melynek könnyítésére az „Eötvös-alap“, mint ilyen, még eddig a semmivel határos keveset tett.

Ez alap — tapasztalat szerint — segíti ugyan a tanítók „felsőbb tanodában levő“ gyermekeit, árváit, de hol van a kéz, mely segítyt nyújtson akkor, midőn a „tanköteles kort elért“ gyámoltalan árvát ruhával, taneszközökkel stb. kell ellátni, hogy az elemi kiképzetésben részesülhessen — legalább addig, míg vagy egy iparos pályára tanoncznak beválik, vagy, míg a felsőbb tanodába juthat?

Köztudomásu dolog, hogy az eszme megvalósítása a millenium megünneplésének idejére van tervezve. Előttem ez közönyös dolog, mert: bár jó, hogy a cél meghatározott körvonalokkal birjon; de — nézetem szerint — a főcél magában „az eszme kivitelében“ van, mely sikerüljön a tervbe vett idő előtt, vagy után: magasztos missiójának betöl-

tésére mindig gazdag tért talál. Igen természetes, hogy annál jobb, minél előbb „testté“ lesz az „ige“ s ne feledjük, hogy az, hogy azzá legyen: csupán tőlünk függ!

Ha a fájó seb a miénk, kinek kell arra gyógyirt keresni, ha nem nekünk? Való, igaz e közmondás: „Kinek nem fáj, annak nem jaj!“ s ha nekünk „jaj“, kinek kell a bőkezű társadalom emberies érzületéhez segélyért kiáltani, ha nem nekünk? — Rajta hát! Tegye meg minden tanítótestület s azokban minden egyes érdekelt a maga erejéhez mérten kötelességét! Tegye meg ezt a mi tanítótestületünk is, mert nincs oly ok, mely e, saját javát czélzó tevékenység alól fölmentené!

És én hiszem, hogy tanítótestületünk ez új eszme szolgálatába lép s erejéhez képest mindazt mielőbb megteszi, a mit — mint az erdélyrészi társtestületek között vezérszerepre hivatottak — saját tekintélye érdekében meg kell tennie.

Elismerem, hogy tanítótestületünknek a jelenben is fontos hasonczélú teendői vannak. Ott van például kedves „új szülöttünk“ a kebli „segély-alap“, mely iránt — éppen annak „csecsemő korában“ — mostohák nem lehetünk. De megengednek az érdeemes kezdeményezők, ha kimondom, hogy én — a nélkül, hogy ezt ignorálnám — amazt sokkal fontosabb és általánosabb érdekűnek tartom s éppen ezért az iránt is kellő érdeklődést óhajtok.

Legyen szabad hát remélnem, hogy derék közp. választmányunk ügykörébe veszi e, semmi más körülmény által nem nullificálható kérdést s ha a közelmúltban meg tudott nyerni egy Szász Domokost, ki az „Eötvös-alap-gyűjtő bizottság“ élén alig egy év alatt több, mint 300 frtot gyűjtött annak javára: úgy bizonyára találni fog még lelkes apostolt, kinek egyénisége garantiát nyujt arra, hogy tanítótestületünk e szívéből fakadt eszme iránt is lerója tagadhatatlan kötelességét.

Ezek után, téged is ez ügy támogatására kérve:*) szives üdvözléttel maradok barátod:

Benedek János.

I R O D A L O M.

— Szőke István népi iskolai tankönyvei.

Nem ereszték hosszú lére csapott bevezetést, melyben keservesen sírjak a férczelt tankönyvek bősége felett s aztán kiemeljek egy — jót: hiszen én nem haragszom azért, ha valaki ír. Verseny kell! Örülhetünk, hogy verseny van s csak a mi józan belátásunktól függ: vajjon melyik pályázónak nyujtsuk a babért? Megengedem, több selejtes kerül napvilágra, mint jó: de a rosszból nem tanulhatunk-e (legalább nemlegesen) jót; amaz nem jobban kitünteti-e emezt, nem int-e, hogy őt ne, hanem kiváló társát szeressük s használjuk; aztán nem átmenetben élünk-e, a mikor a posi-

*) Tanító-testületünk központi választmányának legközelebbi gyűlésén, e tárgyban indítványt tesz a Szerk.

tiv jó felé keresgetjük az útat, melyet annál könnyebben megtehetünk, mentül többen s több oldalról megvilágítva kutatgatunk?

Ily gondolatokkal vettem kezembe e tankönyvecskéket, melyek bizonytalanság előtt lehetnek ismeretlenül is elítélve csak azért, mert számot szaporítanak.

Mi azonban olvastunk figyelemmel végig őket; ennyit a szerző, a „Népn. Lapja,“ jeles paed. közlöny szerkesztője, jogosan elvár tőlünk, mielőtt ítéletünket kimondanók.

Soroljuk elő a bűnösök csimét:

1) A magyarok története. Népiskolai használatra. Ára félkemény kötésben 8 kr. 32 lap.

2) Földrajz. (Egyébként megegyezik az első czimével.) 36 lap.

3) Természetrájk. (Egyébként társa a két előzőnek.) 40 lap.

4) Természettan. (Különben olyan mint a többi.) 32 l.

Most már elmondom, főként mit kívánok én egy népi. tankönyvtől. Nem tekintek tehát sem azokra, kik egyáltalában tüzre ítélik a tankönyveket, sem azokra, kik az olvasókönyvben akarnak mindenből eleget osztogatni. Én beismerem annak szükségét, hogy tanulóink otthon, önszorgalomból is tanulgassanak s magokat mintegy képezzék; hogy az iskolában tanultakat otthon átismételhessék s így el ne feledjék; hogy majd, ha az életbe kerülnek, legyen egy ismert, kedves tanácsadó, melyből önmaguk útba-igazodásának a legfőbb s szinte nélkülözhetetlen tudnivalók tömkelegében.

Ugyanezért, én megkívánom, hogy minden népiskolai tankönyv adja azt az anyagot és úgy berendezve, a mi és a hogyan tanulóinknak s aztán egy, az általános műveltség bizonyos fokán álló népnek elkerülhetetlenül kell. Kösse össze a jót, szépet és hasznosat a lélektan kívánalmái szerint alakult legjobb módszerrel; az így czélszerűt a gyönyörködtetővel. Végül legyen minden ízében magyar.

Nézzük e szemüvegen át Szőke I. említett tankönyveit.

A Magy. Tört. adja 7 fejezetben s 23 részben hazánk illetve nemzetünk főbb eseményeit az „Ósi lakhelytől“ a legújabb időig összefüggőleg, ismertette egyszersmind egyes korok politikai, társadalmi s műveltségi állapotát a legjobb kútfők szerint. Az igaz, az erkölcsi fensőség okszerű hatása, a nemes s nemtelen jellemek élénk rajzolása, az ipar és kereskedelem valamint a köznép állásának rövid, de velős ismertetése czélszerűvé s gyönyörködtetővé teszik a tárgyat. Kár, hogy az ország koronként fejlődött alaptörvényeivel, kormányzati rendszerével keveset foglalkozik. Számos jó oldala mellett elenyésző hibája, hogy pár kifejezése nem szabatos; pl. népet gyakran használ jobbágy elnevezés helyett.

A földrajz tárgyalja a szülőföld ismertetését és hazánkat elég részletesen; Ausztriát, a földrészeket mindinkább összeszorítva; szól a mértani, csillagásztani, természettani földrajz elemeiről. Az anyag tehát az, a mi kell. Ítéletem szerint helytelen állítás alig-alig van benne. Nincs úgy földolgozva az anyag utaztatási modorban mint

Laky D. hasonló művében: de a tanító által könnyen földolgozható, ámúár hiba, hogy pl. hazánk egyes vidékeinek megyei nincsenek e módszernek megfelelőleg sorakoztatva. Szőke I. ki tudta válogatni a szükségest, a jót, a hasznost s a földrajzi ismereteket úgy adta elő, hogy azokkal párhuzamban fölvehető a természetrajz tárgyai. Kis hibája itt szintén, hogy nem minden kifejezése szabatos. Egyik megyének főhelye, másoknak fővárosa az, a mi tulajdonképen székhelye, vagy székvárosa.

A természetrajz adja az állat-, növény- és ásványtan legszükségesebb tárgyait tudományos rendszerbe foglalva, de úgy, hogy az illető rendek legjellemzőbb s legközönségesebb egyedeit ismertette szinte elmaradhatatlanul vezet a rend felállítására s elnevezésére. A fölvettek testi tulajdonságai közül csak a főbbet mondja, mely többel, az egész illető renddel közös; azok részletes megismertetését — szerintem helyesen — a szemléletre bizza. Miért is taníttatnók be könyvből a természetrajzi tárgyak legközönségesebbjének is színét, testnagyságát? Lássá s mondja, ítélje meg azt a gyermek. Annál többet szól aztán hasznáról, tulajdonságairól, alkalmazhatóságáról, avagy alkalmatlan, káros voltáról. Állításai itt is teljesen megbízhatók. Fontos tudni valót nem hagy ki, főlősegeset nem ad; némely külföldi, de nálunk szélitiben használt, emlegetett, avagy ismert természetrajzi egyedről azonban nem értott volna, ha többet mond. Több szabatoság ide is elfér.

A természettan szól a testről, tulajdonságairól, tünemény-, változás-, ok-, erő-, természetörvényről, a szilárd-, cs eppfolyós- és légnemű testekről, a hang-, melegség-, a gőz mint mozgató erő-, a világosság-, a delejesség-, villanyosságról; mindeniknél elősorolva s példákban föltüntetve a nevezetesebb tüneményeket s ismertette ezek különböző, fontosabb alkalmazásait. Nem említi az északi fényt, az újabb találmányokat: nem szól a villanyvilágításról s a villanyról mint mozgató erőről; ez hiba. A mit azonban mond, azt a szaktudomány alaposágával, teljes hitelességével állítja s nem beszél olyanról, mit nem bizonyít. A természetrajz és természettan számos ábrával van ellátva, melyek ugyan éppen nem művészi kivitelűek, de a semminél valamivel többet érnek. E két utóbbi tankönyv igen jó lenne, ha némi gazdaságtani ismereteket is közölne; illetve ennek főbbjeit felölelné s észrevétlenül, szépen magába olvasztaná, mint szorosan önmagához tartozót.

Mindehhez vegyük hozzá a tankönyvek lehető szűk terjedelmét, csinos kiállítását, mely utóbbi Dobrowsky és Franke, a kiadók érdeme — rendkívüli olcsó árát: bizony be kell vallanunk, hogy gonddal, igyekezettel, kellő szakismerettel és szép paed. tapintattal készült, szóval mindenképen használható tankönyvvel állunk szemben. Az a rövid és velős magyar nyelv, melylyel itt találkozunk, valóban meglep, mert tankönyveinknél szokatlan. Nem mondjuk ugyan nyelvezet tekintetében sem hibátlanoknak: de állítjuk, hogy társaiknál jóval fölebb állanak. Itt ajánlanunk kell, hogy újabb kiadáskor jó lesz a sajtóhibákat kijavítani, hogy ezek se legyenek.

Melléklet a „Család és Iskola“ 19-ik számához.

Bátorkodom t. kartársaim becses figyelmét e tankönyvekre fölhívni s azokat, mint czélszerű, ma a legjobbak közé tartozó művecskéket, használatra a legmelegebben ajánlani.

Ideje, hogy a Seidl-, Balaton- és társai féle tankönyveket az ilyenek teljesen leszorítsák a térről.

A jó nevű szerzőnek csak gratulálnunk lehet; érdekei újjakkal gyarapodtak. Kifogásainkra fölhíva figyelmét, reméljük, hogy újabb kiadásnál mindazok el lesznek kerülve.

Ujfalussy I.

S Z E M L E.

Magyarország néptanítóihoz.

Önökhez, kikre e haza népének nevelése van bízva, önökhöz, kik hivatva vannak népének szellemi és erkölcsi erejét fejleszteni, önökhöz fordulunk hazánk néptanítói! mert önök ismerik legjobban népünk erkölceit, önök tudják, hogyan és mily módon kell népünk hibáit orvosolni! A mi célunk: népünket takarékosagra szoktatni, rászoktatni arra, hogy azt, mit önmaga és övéi fenntartására már nem szükségel, ne tékozzolja el, hanem tegye félre, takarítsa meg. Népünknek vérben van a bőkezűség s így alig ismeri a takarékoságot. Hogy tehát rászoktathassuk a takarékosagra, már a gyermekek nevelésénél kell kezdenünk az erkölcsi fejlesztést. Ezen eszmelénczolat birt bennünket arra, hogy a külföldön már oly áldásos gyümölcsöket termő iskolai takarékpénztári intézményt hazánkban is meghonosítsuk. 1876 óta fáradozunk ezen ügyben és örömmel emlékezünk meg azon néptanítókról, kik belátván az ügy fontosságát, kitarással, fáradhatlan buzgalommal támogattak bennünket. A kezdetben közönnnyel fogadott intézmény a gyakorlatban csak hamar jónak bizonyulván évről-évre több és több barátot szerzett és tett előharcosává. Hiszen 1876-ban csak 80 néptanító foglalkozott iskola takarékpénztárak kezelésével, 1881/82-iki évben pedig már 565 tanító volt ügyünk buzgó apostola. Hogy azonban mennyire fejleszthető ezen intézmény elég ha felemlítjük, hogy hazánkknak 22000 néptanítója van. Huszonkétezer közül tehát csak 565 néptanító kezelt a f. évben iskola takarékpénztárakat. Ez utóbbiakhoz fordulunk jelenleg is első sorban. Önökhöz, népünk tanítóihoz, kik a tettek mezején akarják bebizonyítani, hogy népünk szellemi és erkölcsi fejlesztését csakugyan szívükön hordják. Önökhöz fordulunk azon kéréssel, hassanak oda, hogy ezen intézmény minél nagyobb mérvben elterjedvén, hogy azt mentől több tanító fejlessze és terjessze. Beismerjük, hogy áldozatot kívánunk, hogy a különben is igen szerény anyagi körülmények között élő néptanítónak idejét és fáradozásait akarjuk igénybe venni. De feltesszük, hogy tekintve a nemes czélt, a tanítói kar is örömmel ajánlja fel munkásságát, midőn népünk erkölcsi fejlesztéséről van szó. Az országos magyar gazdasági egyesület mindent elkövetett

és mindent el fog követni, hogy hazánk néptanítóinak ezen áldozatkészségét méltányolja azt csak a legszükségesebb teendők végzésének vegye igénybe. Fáradozásukat évente sors húzás útján meghatározott díjak kiosztása által szokta habár szerényen is jutalmazni. Az iskola takarékpénztárakra vonatkozó általános érdekű iratokat valamint a kezeléshez szükséges mintákat ingyen bocsátjuk az ez iránt érdeklőknek rendelkezésére. A legnagyobb jutalom a mi néptanítóink fáradozásait koronázza azonban, nem az orsz. gazdasági egyesület által osztogatlatik, hanem meg kell hogy teremjen minden hazafiúi szívben, mely arra ösztönöz bennünket, hogy népünk erkölcsi fejlesztését a tőlünk legkitelhetőbb módon mozdítsuk elő. Ezen hazafiúi érzet legyen azon czél, melyet elérni néptanítóink törekedjenek. És ki a pazarló nemzetet, a vagyonát könnyelműen elfecsérlő népet takarékosná képes nevelni, az bizonyára megérdemli a nemzet háláját.

Budapest, 1882. november hó.

Az országos gazdasági egyesület nevében:

Korizmicz László,
alelnök.

Az erdélyrészi háziipar és iparfejlesztő egyesület működéséről.

Az erdélyrészi iparfejlesztő-egyesület 1881 82. évi működését feltüntető „Évkönyv“ a napokban jelent meg. Az egyesület munkaprogramja kiválólag a háziipar fejlesztését tűzte feladatául s a hazai ipar emelése érdekében szak-ipariskolák berendezésén fáradozik. Eddig 3 ilyen iskolát létesített u. m. a bánffihunyadi gyermekjáték-készítő tanműhelyt, a kolozsvári női-ipariskolát és a maros-ludasi kákafonó tanműhelyt. A b-hunyadi gyermekjáték tanműhely 1879. áprilisban kezdte meg működését, ez időtől állandóan 7-10 ösztöndíjas tanítványa volt, továbbá az ottani népiskola növendékei közül 40—50 nyert itt oktatást a rajzban és faragásban. Két év alatt 1589 frt. értékű gyermekjáték készített, mely az egyesület kolozsvári árucsernokában adatott el. Folyó év január havában e tanműhelyt az állam vette át. — Az intézet célja a gyermekjáték készítést háziiparként honosítani meg. — A már forgalomba hozott készítményei, a hasonló külföldi czikkekkal minden tekintetben kiállják a versenyt. — Az egyesület második intézete a kolozsvári női-ipariskola. Az intézet 5 osztályra oszlik u. m. 1. fehérnemű varrás és szabás; 2. gépvarrás, 3. ruhaszabás és fűző-vállkészítés, 4. himzés, 5. művirágkészítés. — A tanítványok létszáma meghaladja a 100-at, kiknek tanítására 4 tanerő van alkalmazva. — A harmadik intézet a maros-ludasi kákafonó tanműhely, mely az ottani állami népiskolával kapcsolatban szerveztetett, a múlt tanévben 55 tanuló oktatott a szatyorfonásra. E tevékenyen működő hazafiás czélú egyesületet a közönség' figyelmébe ajánljuk.

Az iskolai takarékpénztárak állásáról Magyarországon az 1881/82-ik iskolai évben Weisz Bernát Ferencz, az ügylelkes apostola egy kimutatást, illetőleg történelmi áttekintést tett közzé. 1876-ban, tehát hét évvel ezelőtt, lett hazánkban az első iskolatakarékpénztár felállítva. Európa nyugati államaiban már ekkor javában virágzott ezen intézmény, de miként ott, úgy hazánkban is az új eszmé terjesztése kezdetben sok akadályba ütközött, mely akadályok azonban most már legnagyobb részt le vannak győzve. E győzelem kivivásánál első sorban azon embereké a főérdem, kik, mint az ország tekintélyei szólaltak fel épen akkor, midőn az intézmény gyakorlati megvalósításáról volt szó. Ilyenek Deák Ferencz és Csengery Antal, kik pártfogásukba véve az intézményt, egész tekintélyükkel oda hatottak, hogy az ige testté váljék. Az első évben, azaz 1876-ban, mindössze 15 iskolában volt ez intézmény behozva. Azóta hét év telt el és ma örömmel konstatálhatjuk, hogy az elvetett mag ma már évről-évre szebb gyümölcsöket terem. Ime, álljon itt bizonyítékul a letelt hét évről szóló statisztika:

év	hely	iskola	kezelő	tanuló	összeg	frt.
1876	13	15	2	2621	13,337	„
1877	17	20	95	3010	18,884	„
1878	30	36	105	3682	30,416	„
1879	35	50	93	2865	33,650	„
1880	96	141	222	7333	54,647	„
1881	178	240	451	14,984	71,817	„
1882	256	354	565	19,273	114,734	„

Az iskolatakarékpénztárakat kezelő tanárok fáradozásainak és buzgólkodásuknak jutalmazásául évenként adni szokott összeg, noha az intézmény fejlődésével tetemesen meg is nőtt, mégis egyesek kegyes adománye folytán az idén is gyarapított. Az iskolai takarékpénztárakkal foglalkozó tanítók közül sorsolás útján az idén nem kevesebb mint 109 tanító részesített 25—25 frnyi jutalomdíjban.

Egyleti közlemények.

A brassó-megyei tanítótestület köréből a következő tudósítást vettük:*)

Kedves barátom! Szíves felhívásodra örömmel értesítelek egyesületi életünk főbb mozzanatairól

Az ifjúsági és népkönyvtárakról kívánok első helyen szólni. Ezek érdekében már régóta folynak a mozgalmak, s mindamellott, hogy e mozgalmakat a magas oktatási kormány is támogatja, legalább megyénkben még mindig a ritkaságok közé tartoznak. Sok helyen a szükséges anyagi támogatás hiánya, de még több helyen talán a kellő ügybuzgóság hiánya miatt még tantestületi gyűlésekben is egy pár kiküldött bizottsági tagon kívül, alig foglalkozik valaki velök; általános érdekeltséget épen nem képesek kelteni. Annál jobban esik az embernek, ha e tekintetben olyan példákat lát, minőt a brassói állami iskolák tanítótestülete

közelebről egy iskolai ifjúsági könyvtár létrehozásával mutatott. A folyó tanévig ez iskolának sem volt ifjúsági könyvtára, s a felső leányiskolai növendékek kívánalmait e tekintetben a „Hasznos mulattató-“nak egy pár évfolyama elégitette ki.

A felső leányiskolának polgárivá változtatása a polgári fiúiskola- és az ipariskolának felállítása után azonban a testület érezte, hogy itt gyors és erélyes fellépésre van szükség. A polgári iskolai tanítótestület kebeléből kiindult eszmét melegen karolta fel az állami iskolák tanítótestületek minden tagja. Az első alapot az iskolai takarékpénztár mult évekről visszamaradt kamatai képezték, melyhez a testületek majdnem minden tagja meghozta áldozatát. Említést érdemel az adakozók közt különösen Zeidner Henrik helybeli könyvkereskedő úr, ki a közlekedés láttára, e célra 40 frt. értékű s a testület által szabadon választott ifjúsági olvasmányt ajándékozott. Így történt, hogy ezen ügy, mely három hét előtt csak egyesek jámbor óhajta volt, ma már azon állásban van, hogy több mint száz drb csinosan bekötött kedves olvasókönyv áll a 20 kr. tagsági díjat befizetett 68 tanuló rendelkezésére, kik azt nagy szorgalommal olvassák, s én mint ezen könyvtár öre jó lélekkel mondhatom, hogy e rövid idő alatt is meglátszik a növendékeken annak használata; miért az ifjúsági könyvtárt egyebek közt mint a gyermeki nyers indulatok nemesítőjét, az iskolának úgy a gyermekek, mint a szülők részéről megkedveltetőjét, mint az ismeretek s szorgalom terjesztőjét s nem ritkán a fegyelem hatályos eszközét melegen ajánlom egytársaim figyelmébe.

Egy másik dolog, miről éresíteni kívántalak, hogy állami iskoláinkban f. é. október 17-én mint Deák Ferencz néhai nagy hazánkfia születésének évfordulóján általános iskolai ünnepélyt tartottunk polgári iskolánk nagy halltermében. Az ünnepélyen jelen voltak a növendékek a harmadik elemi osztálytól kezdve a polg. isk. IV. osztályáig bezárolag s többen a szülők közül. Az ünnepély részleteit a növendékek összhangzatos éneke, Stark Vilmos tanító emlékbeszéde és a növendékek bezároléneke képezték. És itt alkalmat veszek magamnak pár igénytelen szóban kifejezni. nézetemet az iskolai ünnepélyekről.

Az iskolai ünnepélyek létjogát nem vitatom. Egy-két jelesünkről évenként megemlékezni, ezeken a növendékeket a nyilvánosság előtt fellépésre szoktatni s alkalmat nyújtani a szülőknek, hogy az iskola iránti érdeklődésüket kimutassák: semmi esetre sem lehet káros a paedagogia szempontjából is. De hogy mostanában e tekintetben is sok félreértés tapasztalható, a gyermekek épülésére szánt ezen mozzanatok igen gyakran unalmas processusokká válnak. Olvastam én már ilyen iskolai ünnepélyről, melyen elemi iskolás tanulók előtt öt és fél ívre terjedő életrajza olvastott fel valamelyik jelesünknak s melyen a megnyitó és bezárol beszédeknek alig volt vége, hossza.

Nézetem szerint az iskolai ünnepélyeknél sem mellőzendők a szemléltetésnek a nevelés,- oktatás egyéb mozzanatainál alkalmazott elvei; sőt minthogy ily alkalmakkor a

*) Lapunk mult számából tér szüke miatt maradt ki.

növendékek tömegesen jelennek meg, s minthogy alig képezek iskolát, mely összes növendékeit egy teremben beültethette, tehát állva kell azt a növendékeknek végig hallgatniok: különös gond fordítandó arra, hogy az ünnepély a növendékek figyelmét megragadja, érdekelje, s hogy abból a növendékek a pusztá megemlékezésen s kegyelet gyakorlásán kívül egyéb hasznos tanulságot is merítsenek. Ez csak az által válik lehetővé, ha az ünnepély nem tart soká, ha azon a lehetőségig a növendékek is énekelnek vagy szavalással közreműködnek s ha maga az emlékbeszéd röviden és úgy van szerkesztve, hogy a növendékek megértessék s a hallgatóság se unja. Előadási tekintetben a közvetlenebb szabad előadás feltétlenül többrebecsülendő a száraz és közvetlenebb felolvasásnál. Mi ily alkalommal énekel-tünk s esetleg szavaltatunk a növendékekkel az ünnepelt költeményei közül egy-két darabot, emlékbeszédet mond valamelyik tanító, melyben a hosszadalmas életrajztól eltekintve, rövid bevezetés után az ünnepelt életéből kiragad egy pár jellemvonást s azt bővebben kifejtve a hallgatóságnak szívére köti. Ezt megelőzőleg a magyar nyelvtani órán már olvasták az életrajzt, figyelmük fel lett hívva az ünnepélyre nem csoda tehát, ha azután kellő részletességgel számot tudnak adni még a kisebbek is arról, hogy mit beszélt tanító bácsi Eötvösről, vagy Deákról az ünnepélyen.

De nehogy valamiképen én is türelmedet kifárasztam, sietek röviden értesíteni még **tanítótestületünk f. é. nov. hó 1. és 2. napjain tartott évi közgyűléséről.** Novem. 1. délután 3 órára mintegy hatvanan gyűltünk össze az állami polg. iskola nagy termében mindnyájan a testület rendes tagjai. Ott volt nagys. Kóós Ferencz kir. tanfelügyelő úr is. Az állami iskolák tanítótestületének megnyitó éneke után Orbán Ferencz testületi elnök, a tőle megszokott talpraesett beszéddel nyitotta meg a gyűlést, röviden vázálván testületünk lefolyt évi működését s megjelölve az irányt, melyben jövőben is haladnunk kell. A jegyzőkönyv felolvasása után tárgyalattak az átiratok, melyek közül különösebb figyelmet érdemel az „Eötvös-alap“ központi bizottságának átirata, melyben tudatja, hogy Csia Irén képezdei s Veres Ferencz gymn. tanulóknak nevezett alapból egyenként 100—100 frt évi ösztöndíjat utalványozott; és az erdélyi iparegyesület átirata, melyben a hosszufalusi műfarszati iskoláról nagyon elismerőleg nyilatkozik s annak tovább fejlesztését a közgyűlés figyelmébe ajánlja. A tantestület vagyonaát megvizsgáló bizottságok kiküldése után Mally Nándor polg. isk. tanár kísérletekkel illusztrált szabad előadást tartott az élenyről s annak tulajdonságairól, melyet a közgyűlés érdeklődéssel hallgatott végig s előadónak érette jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A gyűlés második napját szintén karének nyitotta meg, mely után a kiküldött bizottságok jelentései következtek. E jelentések szerint az egyület vagyona 243 frt. 20 kr. takarékpénztári könyvekben és készpénzben; 179 drb. könyv a könyvtárban. Az egyület által kezelt A p á c z a i Csere János emléke című alap tesz 150 frt. 65 kr., mely szintén takarékpénztárilag kezeltetik. Ezen alpra néz-

ve határozatott, hogy míg 200 frtra növekszik, kamatai a tőke gyarapítása végett a tőkéhez csatoltassanak; 200 frton felül a kamatok fele később meghatározandó módzatok szerint kiadassék. Előterjesztés tétetett a magyar tanítók országos árva háza ügyében, melyre Szemerjai Károly tagtárs 5 frtot azonnal felajánlott; a tantestület pedig határozta, hogy az ügyet pártolni kívánja; de miután egy korábbi határozat szerint az „Eötvös-alap“nak a testület minden tagja részvényese, nehogy az egyesek túlságosan terheltesse, egyelőre három évi kötelezettséggel az egyület minden tagja fizessen évenként 40 krt. Úgy ezen mint az „Eötvös-alap“ tagsági díjának felszedése titkártól pénztárnokra ruháztatott át. A titkári jelentés fölolvása után, János Lajos brassói tanító felolvasást tartott az iskolai fegyelemről, melyet a gyűlés figyelemmel hallgatott s valamely szaklapban közöltetni határozott. Felolvasást tartott továbbá Bitai Sándor pürkereszti tanító az okszerű méhészetéről, melyet a gyűlés szintén figyelemmel hallgatott, felolvasónak jegyzőkönyvileg olismerését fejezte ki e téren kifejtett buzgalmaért. E tárgy megbeszélésénél szóba jött, miszerint óhajtanó volna, ha úgy a méhtenyésztés, mint a faültetés és nemesítés különösen vidéki tanítóink s ezek által a nép körében mentől szélesebb körben terjesztetnék. A gyűlés felkérte Bitai Sándor és Szemerjai Károly tagtárs urakat, hogy ez ügynek terjesztését mint szakértők kezökbe vegyék s az eredményről jövő közgyűlésünkben jelentést tegyenek, mit noveztettek szives készséggel meg is ígértek; felajánlván az utasításért hozzájuk fordulónak szives támogatásukat.

A népkönyvtárak szervezése tárgyiban kiküldött bizottság jelenti, hogy a népkönyvtárak nagyon kezdetleges állapotban vannak kivéven a tatrangit, mely a szükséghez képest a nép kívánalmainak megfelelően és szakszerűen van berendezve. Ajánlatot tesz, hogy a felvételi díjak és büntetéspénzek, az iskola egyéb számadásaitól elkülönítve, a tanító által kezeltessenek és kizárólag a könyvtárra fordítottassanak. Úgy szintén tervezetet nyújt a könyvtár szakszerű berendezésére. A választmány határozatából elnök előterjeszti egy a jövő év tavaszán tartandó megyei tan-szer kiállítás tervezetét, mely szerint 4 csoportban bemutatandók lennének mindazon eszközök, melyek a tanítás jelenlegi módszerét, a legrégebb idő óta használt taneszközöket, az iskolák jelenlegi felszerelését s a női kézi munka és házi ipar tanítását kellő világításba helyezik. Mely tervezet és indítvány elfogadott s annak keresztülvitelével a választmány lett megbizva. Végül Csia István tantestületi titkár és Dánér Ábel első jegyző állásukról elfogadható indokok alapján lemondottak s helyükbe a testület közfelkiáltással titkárnak Kilyéni Endre, jegyzőnek János Lajos tanítót választja meg. A központi választmány tagjai a tisztviselőknél kivül: Bitai Sándor, Bartaa Károly, Csete Bálint, Kiss Árpád, Mally Nándor, Raidl Sándor, Kovács Mihály és Kövér Lázár. A testület Arany János koszorus költőnk halála iránti részvétét jegyzőkönyvileg kívánja megörökíteni s szobrára a testületi pénztárból 5 frtot szavaz meg.

Szives üdvözléssel:

Kilyéni Endre.

VEGYESEK.

— **Hibaigazítás.** Lapunk múlt számának „Vegyes“ rovatában a kisededővásra vonatkozó közleményünk értelemzavaró sajtóhibával jelent meg, a mennyiben az óvodákra a költségvetésben előirányzott összeg nem 45, hanem 45000 frt.

— **A szegény tanulókat segélyező kolozsvári egyesület** f. év nov. hó 26-án 80 szegénysorsu iskolás gyermeket ruházott fel, s mint értesülünk a napokban ismét 60 tanulónak fog ruházatot adni. Oly eredmény, mely egyfelől az egyesület tevékeny működéséről, másfelől e város közön-ségének áldozatkészségéről tanuskodik. — Ezzel kapcsolatban felemlítjük, hogy Nagy-Szebenben szintén alakult hasonló célú egyesület.

— **Figyelemre méltó indítvány.** Az ezeréves ünnepre vonatkozólag a besztercebánya „Svornot“ tót lap a következő indítványt hozza: „állitassanak és tartassanak fenn a nem magyar ajku vidékeken gyermekkeretek, melyekbe a nem magyar nyelvű gyermekek kiskoruktól magyar hazafias szellemenben neveltetnének. Az ilyen emlék nemcsak élő bizonyítéka lesz a magyar nemzet ezeréves itt létének, hanem egyszersmind biztos alapja a további ittmaradásnak.

— **Angolország.** Európa majd minden városában napirinden van a kézi munka tanításának kérdése. Angolországban a társadalmi tudományok művelőinek gyűlése, mely folyó szept. hó 20-21-dikén tartatott, ily formulázásban vitatta meg: Miként lehet a technical tárgyak tanítását legjobban alkalmazni az elemi, közép és felsőbbtanintézetekben? Az előadók egyike Dr. Thompson, a kézműipar-rajz mellett volt, úgy a mintázás, fa- és ércmunka mellett, melyek az elemi tanintézetekben volnának tanítandók; ez ágak, ugymond, az iskola hivatalos programjának egy részét tölthetnék be. Mr. Cropper, a második előadó, analog eredményre jutott előadásiban, a mi a középső tanintézeteket s a felsőbbeket az u. n. college-ket illeti. A nemzeti tantestület gyülekezetének két tagja dr. Thompson ellen szólalt fel; szerintök ugyanis az elemi intézetek programja annyira túl van terhelve eddig is, hogy még jobban terhelni alig lehetséges. Erre felette érdekes és tanulságos vita fejlődött; de szavazásra nem került a dolog.

— **Olasz tanítók gyűlése Nápolyban.** Az olaszországi tanítók, tudvalevőleg, szintén egyetemes gyűlést tartottak. A gyűlés egyik fő tárgya az iskoláknak világiakká változtatása volt. Tüzetes megbeszélésnek szolgált továbbá tárgyal a tanítók anyagi helyzete s ennek mikénti javítása. A congressus egyhangulag a „nemzeti“ iskola mellett nyilatkozott; kifejezte abbéli óhaját, hogy a tanítók fizetésének minimuma 500—600 frerá emeltessék, hogy a tanítók kineveztetése, mi a községeknek áll hatalmában, élet-hossziglan szóljon. Néhány nap mulva Bacceli miniszter fogadta a tanító egyesület elnökét, ki a gyűlés óhajait személyesen tolmácsolta. A miniszter feleletében hangsúlyozta, hogy minden tőle kitelhetőt megteszen, hogy rábírra az országgyűlést ama reformok elfogadására, melyek az olaszországi közoktatásügyre nézve elkerülhetetlenül szükségesek.

— **Németországban.** „A paedagogiai lap szerkesztők társasága“ alakult meg, mely már harmincz tagot számlál. A közlöny szerkesztői egy közös programot fogadtak el, melynek főbb pontjai: „A tanítók közt terjeszteni az észszerű nézeteket és a modern eszméket. Küzdeni azon törekvés ellen, hogy a tanítók tanítónőkkel helyettesíttessenek. Szavazati jogot követelni a tanítóknak az iskola tanácsban. Az ellenőrzési jogot hivatottak kezébe tenni le. stb.

— **Bécs iskolai statisztikája.** Az osztrák fővárosnak az 1880—81-ik évben volt 28 polgári iskolája 8 osztálylyal, 50 népiskolája fiuk s 50 leányok számára s 6 vegyes. Összesen 131. Ezekbe járt 66,856 növendék, 32,571 fiu s 34,285 leány. Volt bennök alkalmazva 914 tanító, 380 nő-tanító, 208 vallás tanító, 32 francia tanító s 372 munkatanítónő. Magániskola volt 8 fiuk s 30 leányok számára, 4,937 növendékkel. Az összes tankötelesek száma a valódi Bécsben (külvárosok nélkül) 79,212 s ez az össznépeességnek (705,402) 11,23 %-da. Volt még 14 gyermek-menedék-helye, 8 árva-intézete, 30 gyermek-kertje, melyek mind privát-természetűek. Bécs költött a gyermekek oktatására 1880—81-ben 11,212,231 frtot.

* * *

— **Nyilvános nyugtatványok.** (Folytatás). A „Család és Iskola“ árában fizettek:

1882. évre 3 frtjával.

118. Állami iskola Felvincz. 119. Demeter Sándor ev. ref. lelkész Zágon. 120. Gotthárd Zsigmond Sztána. 121. Községi iskola Méra. 122. Állami iskola Algyógy. 123. Községi iskola Zajzon. 124. Állami gazd. felső népiskola Baróth. 125. Községi iskola Előpatak. 126. Juhos Márton áll. tanító Mocs.

1882. II-ik felére 1 frt. 50 krajczárjával,

127. Boér Gergely áll. képezdei tanár Kolozsvár. 128. Bőjthe László r. kath. tan. Kolozsvár. 129. Deák József polg. isk. tanár Kolozsvár. 130. Debreczeni József ev. ref. főgymn. tanár Kolozsvár. 131. Darkó Ottilia, Király Róbertné gyermekkert. Kolozsvár. 132. Esztegár Tivadar r. kath. tan. Kolozsvár. 133. Göcs Eszter tanítónő Kolozsvár. 134. Stóger Béla képezdei tanár Kolozsvár. 135. Tanító-képezde önképző köre Kolozsvár. 136. Szöllösi István képezdei tanár Kolozsvár. 138. Unitárius theolog. olvasó-egylet Kolozsvár. 138. Benedek József ev. ref. tan. Kolozsvár.

Ismételten kérjük azon t, előfizetőinket, kik eddig az előfizetési díjat még nem fizették be, sziveskedjenek azt mihamarább beküldeni.

Kolozsvárt, 1882. december 1.

A „Család és Iskola“
kiadó-hivatala.

Tartalom. Elnöki megnyitó beszéd. Fazakas József. — Tanítói tekintély. (Két cikk) (—énius). — Tárca. A közizlés nevelése. Sárdi István. — Levelezés. Nyiltlevél a szerkesztőhöz. Benedek János. — Irodalom. Ujtalusi I. — Szemle. Korizmicz László — Egyleti közlemények. Kilyén Endre. — Vegyes.